

és céget, az utóbbit akkor is, ha jogi személyisége nincs; — külföldi cégnek Magyarországon levő telepe (fiókja, képvisellete) a belföldi céggel, belföldi cégnek külföldön levő telepe (fiókja, képvisellete) pedig a külföldi céggel egy tekintet alá esik.

10. §. Ez a rendelet kihirdetésének napján lép hatályba. A rendelet kihirdetési napja 1936 január 22.

A 300/1936. M. E. számú rendeletnek a külfölddel szemben fennálló áruvételártartozások pengőben való lerovására vonatkozó rendelkezései.

4. §. ⁽¹⁾ Külföldről behozott áru külföldi pénznemben kirótt vételárának és az adás-vételi ügylettel összefüggő jutaléknak, fuyardíjnak, árubiztosítási díjnak és az ügylettel összefüggő egyéb, ugyancsak külföldi pénznemben kirótt szolgáltatásnak pengőben lerovása esetén a tartozás teljesítéséül külföldi javára fizetendő pengőösszeg kiszámítására és teljesítésére az alább meghatározott rendelkezések irányadók.

⁽²⁾ Az adós a külföldi pénznemben kirótt tartozásnak a Magyar Nemzeti Bank által a tényleges fizetés napját közvetlenül megelőző köznapra megállapított deviza-áruárfolyamon kiszámított pengőellenértékét, valamint a Magyar Nemzeti Bank által megállapított felárat köteles megfizetni. A fizetést a hitelező kijelölése szerint a hitelezőnek valamely megbízott pénzügyintézetnél vezetett zárolt számlája javára kell teljesíteni. A fizetést csak a Magyar Nemzeti Bank engedélye alapján szabad teljesíteni.

⁽³⁾ A felár megállapításában a Magyar Nemzeti Bank figyelembe veszi a külföldi fizetési forgalom szabályozása tárgyában általa vagy a m. kir. kormány által kötött megállapodásokat is.

⁽⁴⁾ Kétség esetében az irányadó felár mértékéről, valamint arról, hogy a követelés az ⁽¹⁾ bekezdés alá esik-e, hatóság részére a Magyar Nemzeti Bank ad nyilatkozatot. A Magyar Nemzeti Bank nyilatkozata a bíróságra vagy más hatóságra kötelező. A Magyar Nemzeti Bankhoz a nyilatkozat közlése iránt intézett megkeresésben a követelésre vonatkozó tényállást, különösen a követelés jogcímét részletesen közölni kell.

Ez az 5. §. értelmében 1932. február 1. napjáig bezáróan visszaható rendelkezés az 1932. január hó 31. napja után keletkezett külföldi áruimport-ügyletekre nézve eldönti azt a sokat vitatott kérdést, hogy a külföldi pénznemben kirótt áruvételár pengőre átszámított ellenértéke a felár hozzáadásával állapítandó-e meg. Nem dönti el azonban a kérdést a nem áruszállításból eredő és az áruforgalom keretén kívül eső fizetésekre nézve. Az ilyen nem áruszállításból eredő követelések tekintetében csupán a külföldi pénznem effektív fizetésének kikötése esetén kötelezhető az adós minden esetben arra,

hogy a kirótt külföldi pénztartozása ellenértéke fejében a pengőben kifizetett árfolyamon felül felárat is fizessen, mert a külföldi pénz szerződésszerű valóságos szolgáltatása az árfolyamon felül való felár-fizetése nélkül el nem képzelhető. Ugyanez az elv érvényesül akkor, ha a kirótt külföldi pénz aranyban van kikötve. A szabad aranytól elvonatközött törvényes fizetési eszközül szolgáló aranyérme beszerzése elvben csak úgy, mint a külföldi bankjegy valóságos szolgáltatása, csak felár fizetése mellett eszközölhető. Nem véletlen, hogy a konvertibilis valuták felára 53%, a pengővaluta bevezetésekor megállapított 3794 P-s törvényes aranyparitás pedig kb. 53% felárban számítva, 5800 P-t tesz ki, ami megfelel annak az árnak, amit a Pénzüntézeti Központ az aranyért fizet. Hogy az effektív vagy aranyzáradék nélkül kirótt külföldi nem árutartozás ellenértéke felárral, vagy felár nélkül számítandó-e, az az eset körülményeitől függ.

Érdekes fényt vet a mai állami élet gazdasági tényezőinek rendkívül nagy fontosságára a 3. bekezdés szövege, mely az államközi szerződések megkötésénél a Magyar Nemzeti Bankot a kir. kormánnyal, tehát a Bankot, mint pénzügyi tényezőt, a kormánnyal, mint legfőbb közigazgatási tényezővel, egyszerre említi. Igaz ugyan, hogy a M. N. B. nem az idegen kormánnyal, hanem az idegen állam Bankjával köt szerződést, de ez a szerződés is államközinek tekintendő, mert a Bank, mint a külföldi fizetési forgalom irányítója és a mai pénzügyi gazdálkodás alapozó tényezője, az állam pénzügyi igazgatását kötelező olyan egyezményeket létesít, melyeket az idegen állam kormányzata is, — bár a megegyezés nem vele jött létre, — magára nézve kötelezőnek ismer el. A M. N. B. jogforrásalkotási képessége, mint huzamosan ismétlődő tény, idővel megszokottá és elismertté válik.

Kissé szokatlan a 4. bekezdés rendelkezése. E^o szerint a) kétség esetében az irányadó felár mértékéről, valamint b) arról, hogy a követelés az első bekezdés alá esik-e, a M. N. B. ad nyilatkozatot, mely nyilatkozat a bíróságra és más hatóságra kötelező. Kérdés, hogy a M. N. B. ebben az esetben milyen minőségben szerepel.

A Pp. 367. §-a értelmében a bíróság szakértői vélemény adása végett hivataiból is megkeresheti az erre hivatott hatóságot vagy testületet. Ha a bíróság szakértőt hallgat meg, úgy irányadó a Pp. 276. §-a, mely szerint a bíróság a tényállítás valóságát, vagy valótlanágát a tárgyalás és bizonyítás egész tartalmának szorgos méltatásával íteli meg, irányadó továbbá az az elv, hogy a bíró a szakértői véleményhez kötve nincs, és szabadon ítéli meg, hogy az mennyiben irányadó a per eldöntésénél. Még ha a M. N. B. ilyen irányú közlését közokiratnak is tekintenék és arra a Pp. 315. §-a lenne irányadó, mely szerint a közokirat teljesen bizonyítja a benne foglalt intézkedést, határozatot, nyilatkozatot vagy tanúsítást, úgyszintén teljesen bizonyítja azt is, hogy a közhatóság által abban tanúsított nyilatkozatok és egyéb tények a valóságnak megfelelően vannak tanúsítva, a Pp. 316. §-a értel-

mében az ellenbizonyítás a közokirattal szemben még akkor is meg van engedve.

A Pp. 112. §-a is használja a rendelet e kitételeit a szegényjog kérdésében: „Az igazságügyminiszternek a viszcnosság felől tett nyilatkozata a bíróságokra kötelező. E nyilatkozatot kétség esetén hivatalból kell kikérni.” Úgy látszik, hogy a rendelet e törvényszakasz hasonlóságára rendelkezik eképen és a Bankot nem mint véleményező szakközeget, hanem mint hatóságot tekinti. Ez az eset azonban lényegesen különbözik a rendeletbeli esettől, mert illetékügyi kérdéstről van szó, ami a per érdemét nem érinti. Ugyancsak nem érintik a per érdemét azok a további esetek sem, mikor az igazságügyminiszter nyilatkozata különösen viszcnosság kérdésében a bíróságra nézve irányadó. Már pedig az adott esetben a per érdeméről van szó: perdőntő ténykörülmenyekről. A tényállás megállapításáról lévén szó, nincsenek kétségek; csak bizonyított és bizonyítandó ténykörülmenyek vannak. A bizonyítás eszközüül a bíró minden perrendszerü módot felhasznál, ezután pedig a bizonyítás anyagát szabadon mérlegeli. Ekkor sincs kétség: mérlegelés van és ténymegállapítás.

Mind e körülmények arra az esetre állanak, ha a bíróság a szakértő testületet vagy szakközeget meghallgatta vagy véleményének közlése iránt megkereste. A rendelet szövege szerint a bíróság kezdeményező tevékenysége szükséges, mert azt mondja, hogy kétség esetében a hatóság részére a M. N. B. ad nyilatkozatot. Csak a hatóság állapíthatja meg a kétséget és ennek felkérésére vagy felhívására ad a M. N. B. nyilatkozatot. Máskülönbén fennállana annak a lehetősége is, hogy a fél perenkívüli kezdeményezésére ad a Bank a bíróságnak közvetve vagy közvetlenül nyilatkozatot s az így kiadott nyilatkozat, mely esetleg az ellenfél meghallgatása nélkül jött létre, kötelező-e a bíróságra nézve.

5. §. ⁽¹⁾ A jelen rendelet hatálybalépése előtt keletkezett követelésre az előbbi §-nak a pengőösszeg kiszámítására vonatkozó rendelkezéseit csak akkor lehet alkalmazni, ha a követelés az 1932. évi január hó 31. napja után keletkezett és a jelen rendelet hatálybalépése előtt meg nem szünt.

⁽²⁾ A pengőösszeg kiszámítására vonatkozóan az előbbi §-ban megállapított rendelkezések alkalmazását nem zárja ki a hitelezőnek a jelen rendelet hatálybalépése előtt perben, vagy egyébként tett az a nyilatkozata, hogy hajlandó a követelésnek a Magyar Nemzeti Bank által jegyzett árfolyamon kiszámított pengőellenértékét teljesítésül elfogadni. Nem zárja ki továbbá az sem, hogy a követelés tárgyában belföldi bíróság a jelen rendelet hatálybalépése előtt már jogerős ítéletet hozott, feltéve, hogy a marasztalás nem meghatározott pengőösszegre szól. A jelen rendelet hatálybalépésekor folyamatban lévő perben a hitelező a per bármely szakában, a felülvizsgálati eljárás során a felülvizsgálati tárgyaláson szóval is kérheti, hogy a

bíróság a követelés pengőösszegét a 4. §. rendelkezéseinek figyelembevételével állapítsa meg.

(³) Ha a követelés a 4. §. (¹) bekezdése alá esik, a fizetendő pengőösszeg kiszámítására akkor is a 4. §. rendelkezéseit kell alkalmazni, ha a Magyar Nemzeti Bank által a jelen rendelet hatálybalépése előtt kiadott fizetési engedély azt a korlátozást tartalmazza, hogy a fizetést az engedélyben meghatározott árfolyamon kell teljesíteni.

A hitelezőnek arra a nyilatkozatára vonatkozó intézkedés tekintetében, hogy hajlandó a követelésnek a M. N. B. által jegyzett árfolyamon kiszámított pengő ellenértékét teljesítésül elfogadni, a rendelet nyilván abból az elgondolásból indul ki, hogy a hitelező e nyilatkozata nem jelent joglemondást a felár követelésére nézve akkor, mikor a mai értelemben vett felár még intézményesen nem létezett; viszont az utóbbi időkben történt intézkedések folytán rendszeresített felárak már a hivatalos árfolyamértéket kiegészítő és teljessé tevő összegek. A mai valutaszemlélet szerint a külföldi pénz árfolyama az általában szilárd árfolyamértékből és az államközi áruforgalom szerint kialakuló és ezért a kereslet és kínálat ingadozásainak, valamint egyéb körülmények hatásának kitett felárból tevődik össze. Ez a két tényező egymástól elválasztható ugyan, azonban csak együttesen alkotják a valóságos helyzetnek megfelelő árfolyamot. A fenti rendelkezések tehát ebben az esetben azért alkalmazandók, mert a felárnak a hitelező által követelt árfolyamhoz való hozzászámítása tényleg csak azt jelenti, hogy a hitelező által teljesítésül elfogadott pengőárfolyam emelkedett.

A pengőösszeg kiszámítására vonatkozóan a fenti rendelkezések alkalmazását nem zárja ki az sem, hogy a követelés tárgyában belöldi bíróság, jelen rendelet hatálybalépése előtt már jogerős ítéletet hozott, feltéve, hogy a marasztalás nem meghatározott pengőösszegre szól. Ez a szabály logikusan illeszkedik az előző rendelkezéshez, mert amennyiben az ítélet a marasztalási összeget külföldi valutában állapítja meg, úgy még mindig kérdéses, hogy milyen árfolyamon kell azt pengőösszegre átszámítani, míg ha a jogerős ítélet pengőösszegre szól, úgy a bíróság már az árfolyam kérdésében is állást foglal, sőt a követelést pengőösszegre át is számította. Ugyanez a hatálya annak is — bár a rendelet e felől nem intézkedik — ha a jogerős ítélet nem szól ugyan meghatározott pengőösszegre, azonban meghatározza azt, hogy a külföldi pénzben kifejezett marasztalási összeg milyen árfolyamon számítandó át. Az ilyen ítéleti rendelkezés csak abban különbözik az előbbtől, hogy a pengőösszeg meghatározásához szükséges szorzási műveletet a bíróság nem végezte el.

A már jogerőre emelkedett ítéletben meghatározott valutában megállapított marasztalási összeg ilyen átszámításának természetesen nincs helye akkor, ha az adós e rendelet hatálybalépése előtt (1936. január 22.) a hivatalos árfolyam alapján kiszámított pengőösszegben

felár nélkül fizetett és a hitelező a teljesítést jogfenntartás nélkül elfogadta. Ebben az esetben a követelés megszűnt. A rendelet hatálybalépése után történt felárnélküli fizetés résztörlesztésnek tekintendő, feltéve, hogy a hitelező a felárkövetelésről kifejezetten le nem mondott. A rendelet nem intézkedik abban a kérdésben, hogy mi lesz annak a követelésnek sorsa, mely ugyan 1932. január 31.-e után keletkezett, a rendelet hatálybalépése előtt meg nem szűnt, viszont a sorrendi tárgyaláson felár nélkül soroztatott. Nézetem szerint a kérdés eldöntése attól függ, hogy vajjon a sorrendi végzés jogerőre emelkedett-e vagy nem? Ha nem, úgy az eredeti sorrendben felvett követeléshez még hozzáadandó a felár, mint különbözet, ha a végzés jogerőre emelkedett, a hitelező a felár felszámítására igényt már csak a sorrendi végzésben jogosított többi érdekelt jogainak sérelme nélkül érvényesíthet, mégpedig a különbözetnek a rangutolsó hitelezőt követő sorozása által.

6. §. ⁽¹⁾ Az az adós, aki a 4. §. ⁽¹⁾ bekezdésében meghatározott tartozását külföldi pénznemre szóló váltó adásával teljesíti, a 4. §-ban foglalt rendelkezések szerint kiszámított pengőösszeget köteles a váltó alapján megfizetni. A váltóbirtokos az így kiszámított pengőösszeget meghagyásos eljárás útján nem érvényesítheti, hanem csakis per útján.

⁽²⁾ Az előbbi bekezdés rendelkezéseit alkalmazni kell a 4. §. ⁽¹⁾ bekezdése alá eső, 1932. évi január hó 31. napja után keletkezett követelés teljesítéséül a jelen rendelet hatálybalépése előtt átadott váltóra is.

⁽³⁾ Ha a váltót azzal a közléssel adják át az óvatoló személynek, hogy a váltóban kitett összeget a 4. §. rendelkezései értelmében kell pengőre átszámítani, az óvatolt személyt az így kiszámított pengőösszeg kifizetésére kell felszólítani s amennyiben a felszólítás sikertelen marad, ezt az óvásban tanusítani kell. Ha az óvást az óvatoló személy csupán a felár kifizetésének megtagadása miatt vette fel, az ilyen óvás költsége a váltókötelezetteket nem terheli, ha a váltó alapján fizetendő pengőösszeg kiszámítására a 4. §. rendelkezései nem nyerne alkalmazást.

Ez a rendelkezés nem jelenti a V. T. 37. §-ában szabályozott elvnek áttörését, csupán arra utal, hogy a váltóösszeg pengőárfolyama a felár összegével emelkedett.

Az a rendelkezés, hogy a váltóbirtokos a 4. §-ban foglalt rendelkezések szerint kiszámított pengőösszeget csak per és nem meghagyásos eljárás útján érvényesítheti, azt vonja maga után, hogy a váltóbirtokos az ÉT. 51. §-ában szabályozott és a váltófizetési meghagyásnak kifogással történt megtámadása esetére megengedett biztosítási végrehajtást nem kérheti.

A 3. bekezdésben említett óvatolás nem szükségszerű követelménye a váltóösszeg 4. §. szerint átszámított pengőellenértéke érvé-

nyesítésének. Az óvás felvétele ebben az esetben is csak akkor szükséges, ha a váltóbirtokos követelését a visszkereseti kötelezettek ellen is érvényesíteni kívánja. A váltónak pusztán az elfogadó ellen való érvényesítéséhez óvás felvétele akkor sem szükséges, ha a váltóbirtokos a pengöellenérték árfolyama mellett a felárat is követeli. Ebben az esetben a váltóbirtokos a felár fizetésének megtagadása folytán a váltót nem adja ki az elfogadónak, hanem annak hátlapján az árfolyamösszeg kifizetését, mint részteljesítést feljegyzi.

7. §. A m. kir. pénzügyminiszter a m. kir. igazságügy-miniszterrel egyetértve a jelen fejezet rendelkezéseit kiterjesztheti a 4. §. (1) bekezdésében meghatározott jogcímtől különböző jogcímen fennálló, külföldi pénznemben kirótt követelésekre is. E felhatalmazás alapján nem lehet kiterjeszteni a jelen fejezet rendelkezéseit oly követelésekre, amelyek pénz kölcsönzéséből vagy biztosítási ügyletből erednek, továbbá, amelyek értékpapíron vagy értékpapír kamat-, illetőleg osztalékszelvényén alapulnak, valamint általában belföldiek között fennálló követelésekre, tekintet nélkül arra, hogy ezek a követelések milyen jogcímen alapulnak.

— *th.* —

Uj jogszabályok.

A külfölddel szemben fennálló egyes tartozásoknak pengőértékben való kifizetéséről szóló 6900/1931. M. E. számú rendelet hatályának további meghosszabbítása tárgyában 1935. december 23-án hatályba lépett 10.900/1935. M. E. számú rendelet. (B. K. 291. sz.)

A rendelet értelmében a külfölddel szemben fennálló egyes tartozásoknak pengőértékben való befizetéséről szóló (az 1290., 7600., 16.300., 16.301/1933. M. E. és a 10.800/1934. M. E. számú rendeletekkel módosított és kiegészített) 6900/1931. M. E. számú rendeletnek az 1935. évi december hó 22. napján lejáró hatálya az 1936. évi december hó 22. napjáig bezárólag meghosszabbíttatik, minek folytán az 1935. évi december hó 22. napjáig megállapított határidők és időszakok 1936. december 22. napjáig bezáróan terjednek.

A 16.301/1933. M. E. számú rendelet akként rendelkezik, hogy ha a záloglevelek és kötvények kibocsátásának alapjául szolgáló követelés aranydollárban vagy a dollár meghatározott időpontbeli pénzlábara utalással van meghatározva, vagyonnak vagy vagyontömegnek bírói felosztásánál a sorozandó követelésnek pengőre átszámításában 0.26315789 gramm finom aranyat 1 pengővel kell egyenlőnek venni. Az így kiszámított pengőösszegeből az új rendelet értelmében az érdekelt legfeljebb olyan összeg bírói letétbentartását kívánhatja, amilyen összeg erejéig a felosztandó tömegeből részesedhetnek, ha a sorrendben előtte álló aranydollárban vagy a dollár meghatározott időpontjabeli pénzlábara utalással meghatározott követelések a sorrendi tárgyalás